Rijksoverheid

Nationaal Actieplan Mensenrechten 2020 op hoofdlijnen

Colofon
Het Nationaal Actieplan Mensenrechten is een uitgave van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Contact
Directie Constitutionele Zaken en Wetgeving
Mr. dr. P.B.C.D.F. van Sasse van Ysselt
Mr. dr. N.S. van der Have
F. van Leeuwen, MSc

December 2019 | 19411014

Het kabinet wil met dit Nationaal Actieplan Mensenrechten een gerichte impuls geven aan mensenrechten in Nederland. De inzet voor mensenrechten is namelijk nooit af. Ondanks het hoge niveau van mensenrechtenbescherming in Nederland, is blijvende aandacht en onderhoud nodig om mensenrechtenbescherming op peil te houden en te verbeteren.

In samenwerking met verschillende maatschappelijke organisaties is ervoor gekozen om dit actieplan te richten op één centraal thema: de toegankelijkheid van overheids-voorzieningen voor iedereen. Dit sluit aan bij de inzet van het regeerakkoord om Nederland nog beter te maken voor iedereen, nadrukkelijk ook voor mensen die nu het gevoel hebben dat de overheid er niet meer voor hen is. Een kerngedachte voor het nieuwe Actieplan is dan ook dat mensenrechten gelden voor iedereen. Daarbij past dat ook de bijbehorende voorzieningen toegankelijk zijn voor iedereen voor wie ze zijn bedoeld. Denk bijvoorbeeld aan zorg- en huurtoeslag, hulp bij schulden, studiefinanciering en arbeidsbemiddeling na baanverlies.

Mensenrechten raken bijna elk aspect van het overheidsoptreden. De overheid vertaalt mensenrechten daarom naar beleid, regels en procedures, zodat ze betekenisvol zijn voor mensen in de praktijk. Het tweede deel van het actieplan laat zien hoe dit werkt. Het biedt daarom een overzicht van de bestaande infrastructuur en het beleid op het gebied van mensenrechten. Ook geeft het de nationale en internationale achtergrond van mensenrechten weer en biedt het inzicht in de rol van verschillende partijen.

Inclusie: iedereen moet mee kunnen doen

Om ervoor te zorgen dat iedereen kan meedoen in de samenleving, probeert de overheid overheidsvoorzieningen zo laagdrempelig mogelijk te maken. Daarvoor werkt het kabinet aan vindbare voorzieningen, zodat iedereen weet waar zij of hij terecht kan voor ondersteuning en hulp. Verder treedt de overheid steeds meer met één gezicht naar buiten, bijvoorbeeld met centrale aanspreekpunten.

Toegankelijke aanspreekpunten en loketten

Iedereen heeft het recht op toegang tot informatie en de overheid moet ervoor zorgen dat iedereen die toegang in de praktijk ook ervaart. Hoe complexer een voorzienig, hoe meer je moet investeren in goede informatievoorziening. Bovendien moet de informatie worden aangepast aan de ontwikkelingen en de eisen van de tijd. Het kabinet presenteert daarom een aantal acties in dit plan die gaan over het uitbreiden en verbeteren van informatiepunten, bijvoorbeeld op het gebied van de digitale overheid.

Mensen met een beperking

Om de samenleving inclusiever te maken werken de overheid en maatschappelijke partners aan het implementeren van het VN-verdrag Handicap. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten heeft bijvoorbeeld de ambitie dat in 2021 75 procent van de gemeenten een lokale inclusieagenda heeft of werkt aan de ontwikkeling ervan. Ook wordt het passend onderwijs in de eerste helft van 2020 geëvalueerd. Daarbij is het belangrijkste speerpunt dat ieder kind zich zo optimaal mogelijk moet kunnen ontwikkelen, ook als er extra ondersteuning nodig is.

Digitale inclusie

In onze snel digitaliserende samenleving is extra aandacht nodig voor digitale inclusie. Steeds meer voorzieningen krijgen een digitaal loket. Toch moeten die ook goed bereikbaar blijven voor mensen die minder digitaal vaardig zijn, zoals mensen die moeite hebben met lezen en schrijven. In de Algemene wet bestuursrecht wordt dat toegelicht met de introductie van een zorgplicht tot ondersteuning bij communicatie met de overheid. Om toegang te krijgen tot voorzieningen is het soms nodig dat mensen zich kunnen laten vertegenwoordigen door iemand anders. Het kabinet wil daarom dat mensen zich digitaal kunnen laten machtigen.

Toegang van de woningmarkt

Een gebrek aan huisvesting en lastige toegang tot de huizenmarkt kunnen een drempel vormen voor een inclusieve samenleving. Het kabinet streeft naar het behoud van betaalbare huurwoningen en een betere verdeling hiervan. Daarom pakt het kabinet onder andere door middel van inkomensafhankelijke huurverhogingen het ‘scheefwonen’ aan. Tegelijkertijd vervalt in 2020 de nu geldende maximale inkomensgrens in de huurtoeslag, zodat ook mensen met een hoger inkomen recht hebben op huurtoeslag. Het kabinet differentieert de inkomensgrens voor sociale huurwoningen bij woningcorporaties naar huishoudenstype. Het kabinet zet zich daarnaast met verschillende acties in om discriminatie op de woningmarkt tegen te gaan.

Dak- en thuislozen

Het kabinet ziet de toename van het aantal dak- en thuislozen in Nederland in de afgelopen jaren als belangrijke mensenrechtenkwestie. Samen met betrokken partijen wil het kabinet dit probleem aanpakken. In het najaar van 2019 komt het kabinet daarom met een plan om het aantal dak- en thuislozen de komende jaren fors terug te dringen. Zo moeten er extra woonplekken met begeleiding komen, zodat mensen korter in de opvang verblijven. Met een wijziging van de Wet basisregistratie persoonsgegevens worden gemeenten gewezen op de plicht om mensen ambtshalve te registreren op een briefadres als ze geen woonadres hebben. Dit is voor dak- en thuislozen een voorwaarde voor toegang tot bepaalde voorzieningen.

Integrale aanpak: oplossingen als het systeem vastloopt

Complexiteit van het systeem van overheidsvoorzieningen mag nooit de reden zijn dat mensen in de knel komen. Het kabinet wil daarom onder meer dat betrokken instanties intensiever samenwerken om verkokering te doorbreken. Zo zijn er inmiddels meerdere overkoepelende programma's in het sociaal domein. Daarnaast zet het kabinet in op het burgerperspectief, in plaats van systeemdenken, als uitgangspunt voor nieuw en bestaand beleid.

Decentralisatie

Decentralisatie van voorzieningen biedt kansen voor maatwerk. Tegelijkertijd is het belangrijk dat minimumstandaarden voor het bieden van toegang tot voorzieningen gewaarborgd blijven. In 2020 komt er een platform voor gemeenten en mensenrechten. Daarin worden lokale strategieën en andere initiatieven bij elkaar gebracht, kunnen goede voorbeelden worden uitgewisseld en kunnen minimumstandaarden worden verduidelijkt. In het kader van de decentralisatie komt het kabinet met acties voor een integrale aanpak op specifieke terreinen, bijvoorbeeld voor jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt en de zorg.

Multiproblematiek

Als mensen te maken hebben met meerdere problemen (multiproblematiek) zijn daar vaak veel instanties bij betrokken. Onduidelijkheden over wie welke zorg levert en wie wat betaalt, kunnen oplossingen in de weg staan. Om de toegankelijkheid van voorzieningen juist voor deze groep mensen te verbeteren, vindt er momenteel veel onderzoek plaats en lopen er verschillende proeven. Zo beginnen in drie gebieden in het land experimenten waarbij de strafrechtketen multiproblematiek op een andere manier behandelt. Aan de Erasmus Universiteit wordt onderzoek gedaan naar sturing en coördinatie rondom de aanpak van multiproblematiek. Ook is er aandacht voor jongeren met complexe hulpvragen. In 2020 komt er een wetsvoorstel om te zorgen dat doorgepakt kan worden wanneer de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp niet goed loopt.

Mensen met schulden

Voor mensen met schulden kan het lastig zijn om toegang te vinden tot de juiste voorzieningen, terwijl dit voor een behoorlijke levensstandaard wel nodig is. Daarom werkt het kabinet aan de uitvoering van het Actieplan Brede Schuldenaanpak. Om schulden vroegtijdig te kunnen signaleren, wordt de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening gewijzigd. Ook onderzoekt het Centraal Justitieel Incassobureau de mogelijkheden van het tijdig signaleren van schulden met behulp van data-analyse. Om de inzet van vrijwilligersorganisaties bij het aanpakken van schulden te stimuleren, is er een subsidie voor het opzetten van een landelijk dekkend netwerk van vrijwilligersprojecten. Tot slot wordt gewerkt aan het in werking laten treden van de Wet beslagvrije voet. Die wet regelt dat deurwaarders geen beslag mogen leggen op dát deel van het inkomen waarmee mensen hun vaste lasten betalen.

Regisseurs en mentoren

Mensen moeten hun weg kunnen vinden naar de juiste voorzieningen. Het kabinet stimuleert daarvoor de inzet van regisseurs, coördinatoren en mentoren. Zo wordt op verschillende plekken in het land al gewerkt met een mentor voor jongeren, bijvoorbeeld in de vorm van een JIM (Jouw Ingebrachte Mentor). Er loopt een onderzoek om de effecten hiervan op langere termijn in beeld te brengen. Om voortijdig schoolverlaten te voorkomen, komen er extra vormen van ondersteuning en begeleiding. Ook zijn er subsidies voor de inzet van onderwijs(zorg)consulenten die onafhankelijk advies kunnen bieden aan ouders en leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Tot slot wordt in 2020 het koploperstraject voortgezet dat gemeenten stimuleert cliënten te ondersteunen in het sociaal domein en de Wet langdurige zorg.

Uitgaan van het burgerperspectief

Het kabinet onderschrijft het belang van het uitgaan van het burgerperspectief in plaats van systeemdenken bij het maken en uitvoeren van beleid en wetgeving. Dit helpt om voorzieningen toegankelijker te maken voor de uiteindelijke gebruikers. In dit kader is het kabinet de Direct Duidelijk-campagne begonnen. Deze campagne stimuleert Nederlandse overheidsorganisaties duidelijke taal te gebruiken. Ook worden ambtenaren gestimuleerd om bij het opstellen van beleid en regelgeving gebruik te maken van handreikingen voor goed beleid en goede regelgeving.

Participatie en bescherming: opkomen voor je rechten

Belangrijke aspecten van toegankelijkheid zijn participatie en bescherming. Overheidsorganisaties horen hun voorzieningen af te stemmen op de behoeftes van mensen voor wie ze zijn. Dat kan bijvoorbeeld door mensen te betrekken bij de vormgeving en besluitvorming over deze voorzieningen, maar ook door het mogelijk te maken om op een laagdrempelige wijze suggesties voor verbeteringen te doen. Opkomen voor je rechten gebeurt niet alleen via de rechter. Mensen moeten weten waar ze terecht kunnen voor klachten en vertrouwen hebben in de procedures die dan volgen. Het kabinet erkent dat toegang tot het recht ook toegang tot informatie, advies en begeleiding betekent.

Participatie in besluitvormingsprocedures

Het kabinet vindt het belangrijk dat mensen inspraak hebben bij het nemen van besluiten die hen raken. Het kabinet legt randvoorwaarden vast voor participatieprocedures en het bereik daarvan. Er zal bijvoorbeeld meer bekendheid worden gegeven aan internetconsultaties over conceptwetgeving. Ook wordt het burgerschapsonderwijs versterkt. Daarmee leren scholieren over de spelregels van de samenleving, hun eigen rechten en de rechten van anderen. Om de deelname van jongeren in de politieke besluitvorming te bevorderen, komt

er in 2020 een jongerenparlement. Ten slotte is een begin gemaakt met een jaarlijks democratiefestival. Mensen kunnen daar in informele sfeer praten over maatschappelijke kwesties.

Meldpunten en klachtenbehandeling

Er bestaan diverse meldpunten voor klachten over (overheids)optreden. Iedereen heeft het recht om bij de desbetreffende overheidsorganisatie een klacht in te dienen, waarna de organisatie moet zorgen voor een behoorlijke behandeling van de klacht. Het kabinet gaat mensen helpen die vastlopen als ze te maken hebben met twee of meer overheidsinstanties. Om het gemakkelijker te maken geschillen te beslechten in het sociaal domein, is er een handleiding over het combineren van bezwaarprocedures tegen een gemeente en de klachtprocedure tegen een dienstaanbieder. Momenteel onderzoeken verschillende departementen of integrale geschilbeslechting ook wettelijk te regelen is. Slachtoffers van discriminatie moeten dit in hun eigen omgeving kunnen melden. Daarom zal het huidige stelsel van lokale antidiscriminatievoorzieningen worden onderhouden en versterkt.

Toegang tot het recht

Iedereen die in ons land zijn of haar recht zoekt, wil dat op een zo laagdrempelig mogelijke manier kunnen vinden. Zo nodig zal hierbij ondersteuning voor rechtzoekenden geboden moeten worden. Bij de huidige herziening van het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand, die eind 2024 moet zijn afgerond, wil het kabinet dat er zowel digitale als fysiek en financieel toegankelijke en overzichtelijke voorzieningen komen. Voorbeelden daarvan zijn de ontwikkeling van een digitale wegwijzer voor rechtzoekenden, het terugdringen van het aantal onnodige procedures in het bestuursrecht en het werken aan een incassoprocedure bij de rechter die eenvoudiger en gebruiksvriendelijker is.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
Postbus 20011 | 2511 DP Den Haag
www.rijksoverheid.nl

December 2019 | 19411014